L A U S U N T O

Lakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi väliaikaisesta poikkeamisesta osakeyhtiölaita, osuuskuntalaista, yhdistyslaista ja eräistä muista yhteisölaeista. En pääse osallistumaan valiokunnan etäkuulemiseen, mutta esitän lausuntonani seuraavan. Keskityn pelkästään yhdistyslakia koskeviin väliaikaisjärjestelyihin.

Covid 19 –pandemian yhä jatkuessa on perusteltua pidentää väliaikaisjärjestelyjen voimassaoloa. Pidän aiheellisena myös sitä, ettei tässä vaiheessa lähdetä rakentelemaan pysyviä muutoksia yhdistyslakiin. Ne vaativat sellaista harkintaa ja ei tahojen myötävaikutusta, joka ei ole tiukasa aikataulussa mahdollinen.

Olen ollut valiokunnassa kultavana kahdesti lausuttavana olevasta asiasta. Siksi voin viitata aikaisempiin kannanottoihini. Säännösehdotukset ovat yhdistyslain osalta samanlaisia kuin aikaisemminkin, eikä minulla ole niihin huomauttamista. Ne huomautukset, joita tein vuosi sitten, kun väliaikaissääntelyä ryhdyttiin valmistelemaan ja kun ensimmäinen hallituksen esitys oli eduskunnan käsittelyssä, ovat olennaiselta osin tulleet huomioon otetuiksi.

Minulla on lakiehdotuksen perusteluosaan kaksi pientä huomiota. ne koskevat seikkoja, jotka ovat olleet lakivaliokunnassa esillä jo aikaisemmin. Haluan kuitenkin kiinnittää niihin yhä huomiota keskustelun jatkamiseksi.

Sivulla 8 on ensiksi todettu, että yhdistyksen hallitus voi sallia tai olla sallimatta valtuutetun käytön. Näin onkin, ja on tärkeää, että tämä on hallituksen päätöksen varassa, ellei yhdistyksen säännöissä ole asiasta määräyksiä. Sitten on esitystä jatkettu seuraavasti. ”Näin ollen hallitus voi käytännössä myös asettaa sellaisia perusteltuja edellytyksiä, jotka ovat yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisia”. Itse asia on tärkeä, ja se olisi voinut tulla väliaikaissääntelyssä lakitekstiinkin, mutta sääntelyä on tässä vaiheessa aiheetonta lähteä enää muuttamaan.

Sellainen yhdistyksen päätös, joka loukkaa olennaisesti jäsenten yhdenvertaisuutta, on mitätön. Tiedossani ei ole sellaisia yhdistysten sääntöjä, joissa olisi valtakirjan käytölle asetettu sellaisia ehtoja, jotka loukkaisivat olennaisesti jäsenten yhdenvertaisuutta. Tiedossani ei ole, että tällaista olisi edes yritetty. Tiedossani ei ole edes sellaisia sääntöjä, joissa olisi loukattu olennaista vähäisemmin jäsenten

yhdenvertaisuutta. Siksi perustelujen lausuma voi herättää aiheetonta hämmennystä siitä, millaisia ehtoja voidaan valtuutukselle asettaa. Tässä on sitä paitsi puhuttu yhdenvertaisuusperiaatteesta kertomatta, että vain olennainen yhdenvertaisuuden loukkaaminen johtaa pätemättömyyteen (siis mitättömyyteen). Perusteluissa mainittu hyväksyttävä esimerkki siitä, että valtakirjan saaneen on oltava puolueen perusjärjestön jäsen, on hyvä. Toinen hyvä esimerkki on se, että valtakirjan voi antaa vain toiselle yhdistyksen jäsenelle. Tällaiset määräykset eivät tietenkään loukkaa kenenkään yhdenvertaisuutta.

Toinen huomio koske asiaa, josta olen maininnut aikaisemminkin. Perusteluissa on todettu, että yhdistyslaissa ei nimenomaisesti sallita teknistä ”digiavustajaa”, koska rajoituksen noudattamista ei käytännössä voida valvoa etäosallistumisessa. En pidä tätä syynä siihen, ettei laissa ole asiasta säännöksiä. Pidän luontevana ja asianmukaisena sitä, että digiavustajaa voidaan käyttää etäosallistumisessa, vaikka siitä ei ole säännöksiä laissa eikä havaintojeni mukaan liioin määräyksiä äänestys- ja vaalijärjestyksissä.

Kaikissa tapauksissa on ongelmana teknisen apuvälineen käytössä se, että on vaikea kontrolloida sitä, kuka päätösvaltaa käyttää. Teknisen digiavustajan käyttöä ei sen sijaan tule enemmälti problematisoida.

Helsingissä 15.4.2021

Heikki Halila

siviilioikeuden professori (emeritus)

Helsingin yliopisto